

**NEĮGALIŪJŲ REIKALŲ DEPARTAMENTAS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS**

2009 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Neįgaliųjų reikalų departamentas) 2009 metais įgyvendino 2 programas: Neįgaliųjų socialinės integracijos programą ir Socialinių paslaugų plėtros įstaigose prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos programą.

I. Neįgaliųjų socialinė integracija

Programos tikslas - gerinti neįgaliųjų socialinę integraciją ir užtikrinti neįgaliųjų teises plėtojant neįgaliųjų reabilitaciją, paslaugas, ugdymą, aplinkos prieinamumą, užimtumą, visuomenės švietimą ir jų medicininių, socialinių bei techninių aptarnavimą.

Programai įgyvendinti buvo patvirtinta 28067 tūkst. litų suma, panaudota 27717,3 tūkst. litų suma (panaudota 98,8 proc. programai įgyvendinti patvirtintų lėšų).

1. Programos uždavinys – atstatyti neįgaliųjų biosocialines funkcijas, profesinius įgūdžius bei darbingumą, plėtoti paslaugų neįgaliesiems prieinamumą, didinti jų savarankiškumą ir skatinti įsidarbinimo galimybes - buvo įgyvendinamas plėtojant pagal negalios pobūdį ir specialiuosius poreikius reikalingas paslaugas bendruomenėje, ugdant savarankiško gyvenimo įgūdžius ir motyvaciją dirbti, įtraukiant neįgaliuosius į sporto, kultūros veiklas, organizuojant poilsį, remiant neįgaliųjų asociacijų veiklą, kuri nukreipta atstovauti ir ginti neįgaliųjų teises, organizuoti konferencijas, mokymus, specialistų kvalifikacijos tobulinimą, įvairius renginius, didinančius neįgaliųjų savarankiškumą, plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą.

Priemonė: Plėtoti paslaugų neįgaliesiems prieinamumą, didinti neįgaliųjų savarankiškumą ir skatinti jų įsidarbinimo galimybes. Priemonei įgyvendinti buvo patvirtinta 21343 tūkst. litų suma, panaudota 21227 tūkst. litų suma (panaudota 99,5 proc. priemonei įgyvendinti patvirtintų lėšų - neįgaliųjų asociacijos ir jų partneriai nepanaudojo 116 tūkst. litų sumos konkurso būdu atrinktiems projektams įgyvendinti). Įvykdytos visos planuotos priemonės, pasiekti planuoti rezultatai.

Įgyvendindamas Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programos priemones, Neįgaliųjų reikalų departamentas pagal socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintą neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarkos aprašą (Žin., 2006, Nr. 83-3303; 2007, Nr. 97-3944) 2009 metais finansavo konkurso tvarka atrinktas neįgaliųjų asociacijų įgyvendinamas neįgaliųjų socialinės integracijos programas, kurias sudarė Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektai ir Neįgaliųjų asociacijų veiklos rėmimo projektai, rėmė VŠĮ Valakupių reabilitacijos centro įgyvendinamą veiklos ir paslaugų teikimo projektą. Iš viso socialinės integracijos projektuose dalyvavo ir naudą gavo per 72 tūkst., 28 proc. sunkų neįgalumo lygį turinčių asmenų.

Finansuoti konkurso tvarka atrinkti 21 neįgaliųjų asociacijos koordinuoti 249 Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektai, kuriuos vykdė neįgaliųjų asociacijos ir jų partneriai (ne pelno siekiančios organizacijos, kurių dalininke arba steigėja yra neįgaliųjų asociacija), projektams įgyvendinti panaudota 15826,8 tūkst. litų suma. Įgyvendinant Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektus buvo:

1. teikiamos nuolatinio pobūdžio paslaugos pagal asociacijų atstovaujamų neįgaliųjų negalios pobūdį ir problemų specifiką:

1.1. organizuotos ir teiktos informavimo, konsultavimo ir atstovavimo, socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo, palaikymo ir atkūrimo paslaugos, kuriomis pasinaudojo 58499 asmenys, iš jų 50354 neįgalieji, iš jų 2808 neįgalūs vaikai, iš jų:

- informavimo, konsultavimo ir atstovavimo paslaugas gavo 53361 asmuo, iš jų 45634 neįgalieji, iš jų 2492 neįgalūs vaikai;

- savipagalbos grupių neįgaliesiems, jų šeimų nariams ir artimiesiems veikloje dalyvavo ir paslaugas gavo 5738 asmenys, iš jų 4774 neįgalieji, iš jų 213 neįgalių vaikų;

- savarankiškumo didinimo veiklose įstaigose, seminaruose, grupėse, būreliuose, neįgaliųjų gyvenamojoje vietoje dalyvavo ir paslaugas gavo 10619 asmenų, iš jų 9855 neįgalieji, iš jų 413 neįgalių vaikų;

1.2. organizuotos motyvacijos dirbti ir įsigyti išsilavinimą didinimo veiklos (remtas nesusijęs su darbo santykiais neįgaliųjų užimtumas amatais įvairiuose būreliuose ir klubuose, darbo asistentų paslaugos, nuotolinio mokymo organizavimas), kuriose dalyvavo 6966 asmenys, iš jų 6516 neįgaliųjų, iš jų 251 neįgalus vaikas, iš jų:

- užimtumo būrelių užsiėmimuose (siuvimo, mezgimo, floristikos, siuvinėjimo, rankdarbių gaminimo ir kt.), dalyvavo ir paslaugas gavo 4410 asmenų, iš jų 4108 neįgalieji, iš jų 117 neįgalių vaikų;

- darbo asistentų paslaugos teiktos 2263 asmenims, iš jų 2112 neįgaliųjų;

- nuotoliniu būdu kompiuterinio raštingumo gebėjimus lavino 332 neįgalieji, iš jų 126 neįgalūs vaikai;

1.3. organizuotos meninių, sportinių gebėjimų lavinimo veiklos (remtas nesusijęs su darbo santykiais neįgaliųjų užimtumas įvairiuose meno, kultūros, sporto būreliuose, kolektyvuose, klubuose), kuriose dalyvavo 9925 asmenys, iš jų 8330 neįgaliųjų, iš jų 1007 neįgalūs vaikai, iš jų:

- nuolatinio pobūdžio kultūrinėje veikloje (įvairiuose dainų, šokių, muzikos, dramos, skaitovų kolektyvuose, ansambliuose, kapelose, kt. meno užsiėmimuose, būreliuose, humoro grupėse) dalyvavo ir paslaugas gavo 8754 asmenys, iš jų 7296 neįgalieji, iš jų 913 neįgalių vaikų;

- nuolatinio pobūdžio sportinę veiklą vykdė 29 neįgaliųjų sporto klubai, kurių veikloje dalyvavo 2960 neįgaliųjų, iš jų 500 neįgalių vaikų. Treniruotėse, užsiėmimuose, varžybose, sporto šventėse dalyvavo 5246 asmenys, iš jų 4651 neįgalusis, iš jų 625 neįgalūs vaikai.

2. pagal Socialinių paslaugų katalogą teikiamos socialinės paslaugos bendruomenės lygmeniu veikiančiose tarnybose, centruose, neįgaliųjų namuose:

2.1. bendrąsias socialines paslaugas gavo 34612 asmenų, iš jų 31118 neįgaliųjų, iš jų 1577 neįgalūs vaikai, iš jų:

- informavimo, konsultavimo paslaugas gavo 11385 asmenys, iš jų 9612 neįgaliųjų, iš jų 585 neįgalūs vaikai;

- transporto paslaugos teiktos vežant neįgaliuosius į dienos užimtumo centrus, tarnybas, ugdymo, gydymo įstaigas, savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo vietas ir kt. (nuolatinio pobūdžio transporto paslaugas gavo 1323 asmenys, iš jų 1313 neįgaliųjų, iš jų 311 neįgalių vaikų; vienkartinės transporto paslaugas gavo 11052 asmenys, iš jų 10793 neįgalieji, iš jų 293 neįgalūs vaikai);

- sociokultūrinės (organizuota ir dalyvauta grupiniuose laisvalaikio užsiėmimuose, įvairiuose teatrų, muzikos ir dainų festivaliuose, renginiuose, šventėse, mugėse, neįgaliųjų kūrybinių darbų parodose, išvykose) paslaugas gavo 11277 asmenys, iš jų 9112 neįgaliųjų, iš jų 440 neįgalių vaikų;

- asmeninės higienos ir priežiūros paslaugas (skalavimo, lyginimo, maudymosi, kirpimo ir kt. paslaugas) gavo 13966 asmenys, iš jų 13738 neįgalieji, iš jų 150 neįgalių vaikų;

2.2. specialiąsias socialines paslaugas gavo 4434 asmenys, iš jų 4355 neįgalieji, iš jų 142 neįgalūs vaikai, iš jų:

- pagalbos į namus (teiktos pagalbos į namus paslaugos, vykdyti įvairūs pavedimai, atliekami buities ir ūkio darbai, lydėti neįgalieji į gydymo ir kt. įstaigas) paslaugas gavo 3880 asmenų, iš jų 3821 neįgalusis, iš jų 54 neįgalūs vaikai;

- apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose paslaugas gavo 9 neįgalieji;

- dienos socialinės globos paslaugas dienos užimtumo, paramos šeimai centruose gavo 523 asmenys, iš jų 503 neįgalieji, iš jų 72 neįgalūs vaikai;

- trumpalaikės socialinės globos paslaugas gavo 20 neįgaliųjų, iš jų 16 neįgalių vaikų;

- ilgalaikės socialinės globos paslaugas gavo 10 neįgaliųjų.

3. remiama leidybos veikla:

- išleista ir platinta 11 periodinių leidinių asmenims su fizine negalia, akliesiems, kurtiesiems, proto ir psichikos negalią turintiems asmenims, artritu sergantiesiems, nefrologiniams ir onkohematologiniams ligoniams, kuriuos skaitė per 52 tūkst. skaitytojų, iš jų per 42 tūkst. neįgaliųjų;

- išleisti 34 vienkartinio pobūdžio informaciniai leidiniai asmenims su fizine negalia, akliesiems, sutrikusios psichikos, nefrologiniams ligoniams, kuriuos skaitė per 27 tūkst. skaitytojų, iš jų per 20 tūkst. neįgaliųjų;

- išleisti 3 metodiniai leidiniai, kuriuos skaitė 4350 skaitytojų, iš jų 2350 neįgaliųjų.

Finansuotas konkurso tvarka atrinktas 21 neįgaliųjų asociacijos įgyvendintas 21 Neįgaliųjų asociacijų veiklos rėmimo projektas, projektams įgyvendinti panaudota 4613,2 tūkst. litų suma. Įgyvendinant Neįgaliųjų asociacijų veiklos rėmimo projektus buvo:

- ginamos neįgaliųjų teisės (remtas neįgaliųjų atstovavimas, konferencijos, seminarai, mokymai, renginiai, skirti neįgaliųjų lygių galimybių įgyvendinimo problemoms spręsti). Įgyvendinant projektus gintos 36519 neįgaliųjų, iš jų 1731 neįgaliojo vaiko teisės. Organizuota 14 konferencijų (Brailio rašto, aplinkos pritaikymo neįgaliesiems, kurčiųjų socialinių poreikių ir ugdymo, neįgaliųjų teisių ir integracijos į visuomenę, socialinių paslaugų teikimo, neįgaliųjų sporto, sveikatos priežiūros, neįgaliųjų vaikų švietimo ir kt. klausimais), kuriose dalyvavo 1501 asmuo, iš jų 844 neįgalieji, iš jų 68 neįgalūs vaikai. Organizuoti 8 seminarai (neįgaliųjų atstovavimo institucijose, neįgaliųjų teisių, sutrikusio intelekto neįgaliųjų ugdymo, sveikatos priežiūros ir kt. klausimais), kuriuose dalyvavo 418 asmenų, iš jų 293 neįgalieji. Organizuota 16 mokymų (sutrikusio intelekto neįgaliųjų atstovavimo sau, bendradarbiavimo su asistentais, neįgaliųjų profesinės kompetencijos bei emocinės sveikatos stiprinimo, savarankiškumo didinimo, sveikatos priežiūros, darbo su neįgaliaisiais ir kt. klausimais), kuriuose dalyvavo 240 asmenų, iš jų 154 neįgalieji. Organizuota 20 renginių, apskrito stalo diskusijų, kuriuose dalyvavo 755 asmenys, iš jų 477 neįgalieji, iš jų 15 neįgaliųjų vaikų. Minint Pasaulinę diabeto dieną, 55 rajonų diabeto klubai organizavo renginius, susitikimus su visuomene diabeto kontrolės mokymo ir profilaktikos tema, informaciją per renginius gavo per 100 tūkst. asmenų, iš jų per 67 tūkst. neįgaliųjų, iš jų per 800 vaikų. Organizuoti 7 Pasaulinės organų donorystės dienos skirti renginiai, kuriuose dalyvavo apie 20 tūkst. asmenų, iš jų 200 neįgaliųjų;

- vykdomas paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektų koordinavimas. 11 neįgaliųjų asociacijų koordinavo 231 Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektą, kuriuos įgyvendino kitos neįgaliųjų asociacijos, partneriai;

- remiamas specialistų kvalifikacijos tobulinimas (tiesiogiai bendruomenėje su neįgaliaisiais dirbančių specialistų kvalifikacijos tobulinimas, asociacijos darbuotojų vadybos įgūdžių lavinimas). Organizuotuose 62 specialistų kvalifikacijos tobulinimo renginiuose kvalifikaciją tobulino 1032 specialistai (socialiniai darbuotojai, lankomosios priežiūros darbuotojai, sociokultūros, užimtumo darbuotojai, meno terapijos ir kt. specialistai), iš jų 111 neįgaliųjų;

- vykdomas tarptautinis bendradarbiavimas (remtas dalyvavimas tarptautiniuose renginiuose, konferencijose, posėdžiuose, narystė tarptautinėse neįgaliųjų organizacijose). Organizuota ir dalyvauta 17 tarptautinio bendradarbiavimo renginių, kuriuose dalyvavo 226 asmenys, iš jų 34 neįgalieji;

- vykdoma naujai statomų ir rekonstruojamų objektų priežiūra 60 savivaldybių - projektų derinimas ir dalyvavimas Valstybinei komisijai priimant pastatus. Vykdyta 830 naujai statomų ir rekonstruojamų objektų priežiūra, pasirašyti 752 valstybinės komisijos aktai priimant objektus, suteiktos 954 konsultacijos dėl aplinkos pritaikymo. Suteikta 20 konsultacijų dėl aplinkos pritaikymo regėjimo neįgaliesiems;

- organizuotos savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo ir aktyvaus poilsio stovyklos. 107 savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo stovyklose dalyvavo 5435 asmenys, iš jų 4687 neįgalieji, iš jų 348 neįgalūs vaikai. Veikė cukriniu diabetu sergančiųjų mokykla (mokymai komplikacijų prevencijos klausimais), kurią lankė per 3900 sergančiųjų cukriniu diabetu, iš jų 400 neįgaliųjų vaikų). 21 aktyvaus poilsio stovykloje dalyvavo 1355 asmenys, iš jų 694 neįgalieji, iš jų 189 neįgalūs vaikai;

- organizuoti 54 kultūros renginiai (meno kolektyvų koncertai, spektakliai, meninės raiškos ir kūrybos konkursai, festivaliai, dailininkų ir literatų plenerai, dailės parodos ir kt.), kuriuose dalyvavo 15365 asmenys, iš jų 6260 neįgaliųjų, iš jų 830 neįgaliųjų vaikų;

- organizuota ir dalyvauta 27 sporto renginiuose (neįgaliųjų žaidynėse, čempionatuose, varžybose, turnyruose, sporto šventėse, mokomosiose treniruočių stovyklose ir kt.), kuriuose dalyvavo 1942 asmenys, iš jų 1682 neįgalieji, iš jų 707 neįgalūs vaikai).

Finansuotas VšĮ Valakupių reabilitacijos centro, kurio steigėjas yra Neįgaliųjų reikalų departamentas, veiklos ir paslaugų teikimo projektas. Šiam projektui įgyvendinti panaudota 787 tūkst. litų suma. Įgyvendinant projektą remtos veiklos, susijusios su neįgaliųjų savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymu, vairavimo įgūdžių įvertinimu ir lavinimu, asmens dalyvavimo darbo rinkoje motyvacijos didinimu, darbo terapijos užsiėmimų organizavimu, specialistų kvalifikacijos tobulinimu (paslaugas gavo 297 asmenys, iš jų 149 neįgalieji), iš jų:

- organizuoti 5 neįgaliųjų savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo ciklai, kuriuose dalyvavo 30 sunkią judėjimo negalią turinčių neįgaliųjų;
- organizuoti 4 vairavimo įgūdžių vertinimo ir lavinimo ciklai, kuriuose dalyvavo 24 neįgalieji;
- asmens dalyvavimo darbo rinkoje motyvacijos didinimo veiklose dalyvavo 87 neįgalieji, iš jų asmens profesinių gebėjimų/darbo įgūdžių įvertinimo paslaugos suteiktos 10 neįgaliųjų; asmens galimybių ir motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje įvertinimo ir ugdymo paslaugos suteiktos 32 neįgaliesiems; asmens profesinio aktyvinimo paslaugos suteiktos 35 neįgaliesiems; asmens užimtumo galimybių paieškos bei pagalbos integruojantis asmeniui į visuomenę ir/ar darbo rinką paslaugos suteiktos 18 neįgaliųjų (įdarbinta 18 neįgaliųjų, įvertinti 15 darbo vietų arba profesijos keliami reikalavimai, teiktos atvejo vadybos paslaugos 20 neįgaliųjų; suteiktos 87 konsultacijos įsidarbinimo/įdarbinimo bei darbo vietų pritaikymo klausimais 25 darbdaviams, 39 neįgaliesiems ir 23 neįgaliųjų artimiesiems);
- organizuoti ir vykdyti darbo terapijos užsiėmimai, kuriuose dalyvavo 22 sunkią fizinę negalią turintys asmenys;
- vykdytas specialistų kvalifikacijos tobulinimas, kvalifikaciją tobulino 28 medicininės, profesinės ir socialinės reabilitacijos specialistai;
- suorganizuota tarptautinė konferencija „Neįgaliųjų įdarbinimo galimybės didėjančio nedarbo sąlygomis“, kurioje dalyvavo 32 dalyviai iš Lietuvos, Lenkijos, Švedijos, D.Britanijos, Nyderlandų.

Vertinimo kriterijai:

Planuota, kad sunkų neįgalumo lygį turinčių asmenų, naudą gavusių dalyvaujant neįgaliųjų socialinės integracijos projektuose, dalis iš viso sunkią negalią turinčių asmenų skaičiaus bus 28 proc. Pagal gautus rezultatus, sunkų neįgalumo lygį turinčių asmenų, naudą gavusių dalyvaujant neįgaliųjų socialinės integracijos projektuose, dalis iš viso sunkią negalią turinčių asmenų skaičiaus yra 28 proc. (planuotas rezultatas įgyvendintas 100 proc.).

Planuota, kad socialinės integracijos projektuose naudą gavusių neįgaliųjų skaičius bus 72 tūkst. Pagal gautus rezultatus, socialinės integracijos projektuose naudą gavo per 72 tūkst. neįgaliųjų (planuotas rezultatas įgyvendintas 100 proc.).

2. Programos uždavinys - mažinti neįgaliųjų socialinę izoliaciją ir didinti fizinės ir informacinės aplinkos prieinamumą - buvo įgyvendinamas gerinant informacinę aplinką neįgaliesiems ir didinant visuomenės, tarp jų ir neįgaliųjų, supratimą ir žinias apie neįgaliųjų teises, socialinės neįgaliųjų integracijos politikos formavimo pokyčius, formuojant palankų visuomenės požiūrį į neįgaluosius ir pritaikant būstus ir gyvenamąją aplinką neįgaliesiems.

Priemonė: Gerinti informacinę aplinką neįgaliesiems. Priemonei įgyvendinti buvo patvirtinta 716 tūkst. litų suma, panaudota 713,9 tūkst. litų suma (panaudota 99,7 proc. priemonei įgyvendinti patvirtintų lėšų - Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2009-2012 metų programos priemonių atsakingas vykdytojas nepanaudojo 2,1 tūkst. litų sumos). Įvykdytos visos planuotos priemonės, pasiekti planuoti rezultatai.

Vykdytos Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2009-2012 metų programos priemonės, kurioms įgyvendinti panaudota 658,69 tūkst. litų suma:

- plėtotas lietuvių gestų kalbos tyrimas, leksikos ir gramatikos pavyzdžių kaupimas. Buvo tobulinamas aiškinamasis lietuvių gestų kalbos žodynas ir plėtojamas lietuvių gestų kalbos tyrimas - papildyti ir tikslinti 2000 lietuvių gestų kalbos leksinių vienetų aprašai, parengta internetu prieinama elektroninė žodyno versija, kuria pasinaudos apie 6000 kurčiųjų. Parengti ir išleisti kompiuterinėje laikmenoje 2 teminiai aiškinamieji žodynai lietuvių gestų kalba - Sporto terminų, Matematikos ir informacinių technologijų terminų žodynai (po 600 egz.), kuriais pasinaudos apie 800 klausos sutrikimų turinčių mokinių bei studentų (apie 35). Vilniaus pedagoginiame universitete rengti lietuvių gestų kalbos tyrėjai – 10 antro kurso lituanistikos studentų buvo dėstomas 80 val. lietuvių gestų kalbos kursas ir 80 val. kurčiųjų kultūros ir istorijos kursas, 6 studentai dalyvavo mokymuose Danijoje;
- plėtoti kurčiųjų švietimo paslaugų kokybę, gerinant mokyklų kurtiesiems metodinę bazę ir rengiant lietuvių gestų kalbos mokymo programas įvairioms suaugusių vartotojų grupėms, metodinę medžiagą, mokant suaugusiuosius. Parengtos ir išleistos 3 specialiosios mokymo priemonės (po 2000 egz.): mokymo priemonė 3-4 klasių moksleiviams, turintiems klausos sutrikimų, atitinkamų sąvokų ir

vaizdinių suformavimui ir gebėjimų įgijimui; mokymo priemonė 3-4 klasių moksleiviams, turintiems klausos sutrikimų, komunikavimo ir kultūrinės kompetencijos pagrindų įgijimui; dvikalbė mokymo priemonė (kompiuterinėje laikmenoje) kurtiems ir neprigirdintiems vaikams, savarankiško minčių lietuvių ir lietuvių gestų kalbomis reiškimo ugdymui. Parengtos 7 lietuvių gestų kalbos neformaliojo mokymo programos viešasis paslaugas teikiantiems specialistams. Parengta ir išleista specializuota lietuvių gestų kalbos metodinė mokymo medžiaga švietimo srityje dirbantiems vertėjams. Surengta 14 lietuvių gestų kalbos kursų, kuriuose dalyvavo 250 dalyvių (lietuvių gestų kalbos mokytis policijos ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pareigūnai, sveikatos priežiūros darbuotojai, socialiniai darbuotojai, surdopedagogai, kiti visuomenės nariai). Organizuoti ir vykdyti lietuvių gestų kalbos vertėjų kvalifikacijos tobulinimo kursai, kuriuose dalyvavo 15 lietuvių gestų kalbos vertėjų;

- plėtotos lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugos kurtiesiems. Teiktos lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugos kurtiesiems 6 kurčiųjų socialinės rehabilitacijos centruose ir Surdologijos centre – daugiau kaip 2300 asmenų, iš jų per 2100 kurčiųjų, iš jų per 40 kurčių vaikų, buvo suteikta per 3500 lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugų.

Vykdyti informacinės sklaidos darbai, kuriems panaudota 55,2 tūkst. litų suma. Įgyvendinant priemonę išleistas Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos tekstas, adaptuotas lietuvių kalba, neįgaliesiems vaikams ir sutrikusio intelekto suaugusiems asmenims knygų formatu - „Vaikams apie neįgaliųjų teisių konvenciją“ (4000 egz.) ir „Neįgaliųjų teisių konvencija“ (4000 egz.).

Priemonė: Pritaikyti neįgaliesiems būstą ir jo aplinką. Priemonei įgyvendinti buvo patvirtinta 3935 tūkst. litų suma, panaudota 3710,3 tūkst. litų suma (panaudota 94,3 proc. priemonei įgyvendinti patvirtintų lėšų - miestų ir rajonų savivaldybės nepanaudojo 224,7 tūkst. litų sumos dėl statybininkų nespėtų atlikti planuotų būsto pritaikymo darbų, nepakankamos būsto pritaikymui finansuoti savivaldybių skirtos lėšų dalies). Įvykdytos visos planuotos priemonės, pasiekti planuoti rezultatai.

Įgyvendinant priemonę finansuota Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 28 d. nutarimu Nr. 638 patvirtinta Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007–2011 metų programa. Įgyvendinant programą buvo vykdomi, organizuojami ir administruojami būsto pritaikymo neįgaliesiems darbai, organizuojami seminarai neįgaliųjų asociacijų atstovams, renkama, kaupiama ir skleidžiama informacija apie būsto pritaikymą, administruota bendra būsto pritaikymo kompiuterinės apskaitos sistema, į būsto pritaikymo programos įgyvendinimo kontrolę ir priežiūrą įtrauktos neįgaliųjų asociacijos.

Būsto pritaikymo žmonėms su negalia programą 2009 metais įgyvendino 57 savivaldybės. Iki 2009 m. balandžio 1 d. 57 miestų ir rajonų savivaldybėse buvo gauti 685 neįgaliųjų prašymai, atitinkantys bazinius būsto pritaikymo žmonėms su negalia reikalavimus, pritaikyti būstą. Savivaldybėse buvo vykdomi būsto pritaikymo neįgaliųjų specialiesiems poreikiams darbai, neįgaliųjų asociacijų atstovai dalyvavo savivaldybėse sudarytų Būsto pritaikymo žmonėms su negalia komisijų darbe, vykdė būsto pritaikymo priežiūrą. Įgyvendinant programą neįgaliųjų poreikiams buvo pritaikyti 262 būstai, iš jų 154 būstai asmenims su labai ryškiais judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimais, 99 būstai asmenims su ryškiais judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimais ir 9 būstai asmenims su vidutiniais judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimais.

Vadovaujantis socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. A1-111 patvirtintu Būsto pritaikymo žmonėms su negalia finansavimo tvarkos aprašu (Žin., 2007, Nr. 47-1822), išlaidos būstui pritaikyti dengiamos iš valstybės ir savivaldybės biudžetų dalimis: asmenims, turintiems labai ryškių ir ryškių judėjimo bei apsitarnavimo funkcijų sutrikimų, – 80 procentų iš valstybės biudžeto lėšų ir 20 procentų iš savivaldybės biudžeto lėšų; asmenims, turintiems vidutinių judėjimo bei apsitarnavimo funkcijų sutrikimų, – 50 procentų iš valstybės biudžeto lėšų ir 50 procentų iš savivaldybės biudžeto lėšų. 2009 m. savivaldybės pritaikė 253 būstus (iš 262 pritaikytų būstų) asmenims su labai ryškiais ir ryškiais judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimais, valstybės biudžeto lėšų dalis sudaro 80 procentų būstui pritaikyti reikalingų lėšų.

Veikė Bendra būsto pritaikymo kompiuterinės apskaitos sistema (BPNAS), kuri yra integruota į Universalią neįgaliųjų rehabilitacijos ir integracijos informacinę sistemą (www.unriis.lt), kuri padeda savivaldybių administracijoms vykdyti būsto pritaikymo žmonėms su negalia apskaitą, saugoti duomenis apie būsto pritaikymo poreikį neįgaliesiems, būsto pritaikymui reikalingas lėšas, sudaryti prašančiųjų pritaikyti būstą eiles bei atlikti kitus su būsto pritaikymu susijusius veiksmus.

Vertinimo kriterijai:

Planuota, kad asmenų, kuriems pritaikytas būstas dalis iš viso asmenų, kurie yra įtraukti į savivaldybių paraiškas pritaikyti būstą, skaičius bus 22 proc. Pagal gautus rezultatus, asmenų, kuriems pritaikytas būstas dalis iš viso asmenų, kurie yra įtraukti į savivaldybių paraiškas pritaikyti būstą, skaičius yra 38 proc. (planuotas rezultatas įgyvendintas 173 proc.).

Planuota, kad informaciją gavusių neįgaliųjų skaičius bus 12 tūkst. Pagal gautus rezultatus, informaciją gavo per 13 tūkst. neįgaliųjų (planuotas rezultatas įgyvendintas 108 proc.).

Planuota, kad neįgaliesiems pritaikytų būstų skaičius bus 240. Pagal gautus rezultatus, neįgaliųjų poreikiams pritaikyti 262 būstai (planuotas rezultatas įgyvendintas 109 proc.).

3. Programos uždavinys – gerinti neįgaliųjų ugdymo galimybes ir pagalbą neįgaliesiems, auginantiems vaikus – buvo įgyvendinamas teikiant finansinę paramą neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, ir mokant išmokas neįgaliesiems, auginantiems vaikus iki 18 metų (besimokančius iki 24 metų).

Priemonė: Teikti finansinę paramą neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose.

Priemonei įgyvendinti buvo patvirtinta 2013 tūkst. litų suma, panaudota 2007,2 tūkst. litų suma (panaudota 99,7 proc. priemonei įgyvendinti patvirtintų lėšų - aukštosios mokyklos nepanaudojo 5,8 tūkst. litų sumos, kadangi lėšų poreikis priklauso nuo išmokų gavėjų skaičiaus, kuriems mokamos tikslinės išmokos studijų išlaidoms iš dalies kompensuoti, jų pažangumo rezultatu). Įvykdytos visos planuotos priemonės, pasiekti planuoti rezultatai.

Nuo 2006 metų pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą paramos neįgaliesiems studentams teikimo tvarkos aprašą per aukštąsias mokyklas teikiamos finansinės pagalbos priemonės aukštosiose mokyklose studijuojantiems neįgaliesiems - skiriamos lėšos neįgaliųjų studentų specialiųjų poreikių tenkinimui (mėnesinė 1/2 bazinės socialinio draudimo pensijos dydžio išmoka kas mėnesį) bei daliniam studijų apmokėjimui (vieną kartą per semestrą 3,2 BSI dydžio išmoka).

Įgyvendinant priemonę remti 1156 neįgalūs studentai (kas ketvirtį paramą vidutiniškai gavo 726 neįgalūs studentai), besimokantys 38 aukštosiose mokyklose, iš jų 1027 (89 proc.) neįgalieji studentai studijavo valstybiniuose universitetuose ir kolegijose, 129 (11 proc.) neįgalūs studentai studijavo privačiose aukštosiose mokyklose. Išmokas specialiesiems poreikiams tenkinti gavo 1156 neįgalūs studentai, tikslines išmokas studijų išlaidoms iš dalies kompensuoti gavo 623 studentai.

Priemonė: „Mokėti 20 proc. BSI dydžio išmokas neįgaliesiems, auginantiems vaikus, komunalinėms paslaugoms, elektros energijos ar telefono išlaidoms apmokėti ar kurui įsigyti“. Priemonei įgyvendinti buvo patvirtinta 60 tūkst. litų suma, panaudota 58,9 tūkst. litų suma (panaudota 98,2 proc. priemonei įgyvendinti patvirtintų lėšų - savivaldybių administracijų atsakingi skyriai nepanaudojo 1,1 tūkst. litų sumos, kadangi lėšų poreikis priklauso nuo išmokų gavėjų skaičiaus). Įvykdytos visos planuotos priemonės, pasiekti planuoti rezultatai.

Socialiai remtiniems neįgaliesiems, auginantiems vaikus iki 18 metų (besimokančius bendrojo lavinimo mokykloje, profesinėje, aukštesniojoje mokykloje ar aukštojoje mokykloje dienine forma - iki 24 metų) buvo mokamos 20 proc. BSI dydžio išmokos už komunalines paslaugas, kurą, elektros energiją, telefoną.

39 miestų ir rajonų savivaldybėse mokėtos 20 procentų BSI dydžio išmokos per mėnesį vidutiniškai 173 socialiai remtiniems neįgaliesiems, auginantiems vaikus iki 18 metų (besimokančius bendrojo lavinimo mokykloje, profesinėje, aukštesniojoje mokykloje ar aukštojoje mokykloje dienine forma - iki 24 metų) už komunalines paslaugas, kurą, elektros energiją, telefoną.

Vertinimo kriterijai:

Planuota, kad aukštosiose mokyklose besimokančių neįgaliųjų, gavusių finansinę paramą, skaičius bus 670. Pagal gautus rezultatus, aukštosiose mokyklose besimokančių neįgaliųjų, gavusių finansinę paramą, skaičius yra 726 (planuotas rezultatas įgyvendintas 108 proc.).

Planuota, kad neįgaliųjų, auginančių vaikus, gaunančių 20 procentų BSI dydžio išmokas komunalinėms paslaugoms, elektros energijos ar telefono išlaidoms apmokėti ar kurui įsigyti, skaičius bus 160. Pagal gautus rezultatus, neįgaliųjų, auginančių vaikus, gaunančių 20 procentų BSI dydžio

išmokas komunalinėms paslaugoms, elektros energijos ar telefono išlaidoms apmokėti ar kurui įsigyti, skaičius yra 173 (planuotas rezultatas įgyvendintas 108 proc.).

II. Socialinių paslaugų plėtra įstaigose prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Programos tikslas - užtikrinti kokybiškas ir efektyvias socialines paslaugas įstaigose prie ministerijos. Neįgalųjų reikalų departamento tikslas – užtikrinti neįgalųjų socialinės integracijos politikos priemonių įgyvendinimą siekiant neįgalųjų socialinės integracijos į visuomenę.

Neįgalųjų reikalų departamento uždaviniai yra koordinuoti ir įgyvendinti Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos programą, vykdyti kitas neįgalųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemones, siekti, kad neįgalieji aktyviai dalyvautų sprendžiant visus su jų gyvenimu ir veikla susijusius klausimus. Neįgalųjų reikalų departamentas, vykdydamas jam pavestas funkcijas, ne tik koordinuoja, bet kaip vykdytojas įgyvendina Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metams programos priemones - įgyvendina pagal jas vykdomą Neįgalųjų socialinės integracijos programą, Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2009-2012 metų programą, Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007-2011 metų programą bei vykdo jos priemonių koordinavimą, vykdo Universalios neįgalųjų reabilitacijos ir integracijos informacinės sistemos (UNRIIS) administravimą ir priežiūrą, tarpinstitucinių programų koordinavimą, stebėseną, kontrolę ir kitas neįgalųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemones. Siekiant, kad neįgalieji aktyviai dalyvautų sprendžiant visus su jų gyvenimu ir veikla susijusius klausimus, visuomeniniais pagrindais veikia Neįgalųjų reikalų taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Taryba), kurios sudėtį sudaro neįgalųjų asociacijų ir valstybės institucijų atstovai. Neįgalųjų reikalų departamentas techniškai aptarnauja Tarybą.

Programos uždavinys – teikti socialines paslaugas gyventojams įstaigose prie ministerijos.

Priemonė: Sudaryti sąlygas įstaigų prie ministerijos, teikiančių socialines paslaugas gyventojams, veiklai.

Programai ir priemonei įgyvendinti buvo patvirtinta 1031 tūkst. litų suma, panaudota 1022,7 tūkst. litų suma (panaudota 99,2 proc. priemonei įgyvendinti patvirtintų lėšų (nepanaudota 8,3 tūkst. litų suma, planuota kitoms paslaugoms apmokėti). Įvykdytos visos planuotos priemonės, pasiekti planuoti rezultatai.

Įgyvendinant programą koordinuotas, kontroliuotas, stebėtas Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programos (Žin., 2002, Nr. 57-2335) įgyvendinimas, tvarkytos lėšos, skirtos šios programos priemonėms vykdyti: įgyvendinta pagal Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programos priemones vykdoma Neįgalųjų socialinės integracijos programa, kurią sudaro konkurso tvarka atrinkti Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje ir Neįgalųjų asociacijų veiklos rėmimo projektai, VŠĮ Valakupių reabilitacijos centro veiklos ir paslaugų teikimo projektas, Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2009-2012 metų programos (Žin., 2009, Nr. 70-2844) priemonės, Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007-2011 metų programa (Žin., 2006, Nr. 73-2782), kitos tikslinės neįgalųjų socialinės integracijos priemonės (Finansinės pagalbos priemonių teikimas neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose (Žin., 2006, Nr. 93-3655), išmokų mokėjimas neįgalųjų šeimoms, auginančioms vaikus iki 18 metų (besimokančius iki 24 metų), už komunalines paslaugas (Žin., 2006, Nr. 43-1572), informacinės skaidos priemonės). Vykdytas tarpinstitucinių programų koordinavimas, stebėseną, kontrolę.

Iš viso finansuoti 409 tiksliniai neįgalųjų socialinės integracijos projektai, paraiškos, priemonės, kurias vykdė 26 neįgalųjų asociacijos, 2 kitos įstaigos, 58 miestų ir rajonų savivaldybių administracijos, 38 aukštosios mokyklos, pats Neįgalųjų reikalų departamentas: finansuoti konkurso tvarka atrinkti 249 Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektai (pagal asociacijų atstovaujama neįgalųjų negalios pobūdį ir problemų specifiką apimantys informavimo, konsultavimo ir atstovavimo, socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo, palaikymo bei atkūrimo, neįgalųjų motyvacijos dirbti ir įgyti išsilavinimą didinimo, meninių, sportinių gebėjimų lavinimo, socialinių paslaugų teikimo, leidybos veiklas) ir 21 Neįgalųjų asociacijų veiklos rėmimo projektas (apimantis neįgalųjų atstovavimo, konferencijų, seminarų, mokymų, renginių, skirtų neįgalųjų lygių galimybių įgyvendinimo problemoms spręsti, paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektų koordinavimo, specialistų kvalifikacijos tobulinimo, tarptautinio bendradarbiavimo, naujai statomų ir rekonstruojamų objektų priežiūros, savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo ir aktyvaus poilsio stovyklų, kultūros,

sporto renginių organizavimo veiklas), kuriuos tiesiogiai vykdė ir koordinavo 21 neįgaliųjų asociacija; kitos tikslinės neįgaliųjų socialinės integracijos priemonės ir programos: vykdytos Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2009-2012 metų programos priemonės, kurias įgyvendino 1 neįgaliųjų asociacija ir 1 kita įstaiga; finansuotas VŠĮ Valakupių reabilitacijos centro įgyvendinamas veiklos ir paslaugų teikimo projektas; 38 aukštosiose mokyklose mokėtos išmokos studijuojantiems neįgaliesiems iš dalies apmokant už mokslą ir skiriant lėšų specialiesiems poreikiams tenkinti; 57 miestų ir rajonų savivaldybėse vykdyta Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007-2011 metų programa (vykdyti būsto pritaikymo neįgaliųjų specialiesiems poreikiams darbai); 39 miestų ir rajonų savivaldybėse mokėtos išmokos socialiai remtinoms neįgaliųjų šeimoms, auginančioms vaikus iki 18 metų (besimokančius bendrojo lavinimo mokykloje, profesinėje, aukštesniojoje mokykloje ar aukštojoje mokykloje diene forma - iki 24 metų) už komunalines paslaugas, kurą, elektros energiją, telefoną; administruota ir techniškai aptarnauta universali neįgaliųjų reabilitacijos ir integracijos informacinė sistema (rengta, kaupia, sisteminta, skleista specializuota informacija internetu apie žmones su negalia, paslaugas, tarnybas, priemones, sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo ir mokslo, užimtumo, aplinkos prieinamumo, kultūros, sporto srityse), kuria per metus naudojosi per 17 tūkst. vartotojų.

Vertinimo kriterijai:

Planuota, kad neįgaliųjų, pasinaudojusių Neįgaliųjų reikalų departamento įgyvendinamomis ir koordinuojamomis reabilitacijos ir socialinės integracijos priemonėmis, skirtomis jų socialinei atskirčiai mažinti, dalis iš visų neįgaliųjų bus 28 proc. Pagal gautus rezultatus, neįgaliųjų, pasinaudojusių Neįgaliųjų reikalų departamento įgyvendinamomis ir koordinuojamomis reabilitacijos ir socialinės integracijos priemonėmis, skirtomis jų socialinei atskirčiai mažinti, dalis iš visų neįgaliųjų yra 28 proc. (planuotas rezultatas įgyvendintas 100 proc.).

Planuota, kad bus įgyvendintos ir koordinuotos 3 programos. Pagal gautus rezultatus, buvo įgyvendintos ir koordinuotos 3 programos (planuotas rezultatas įgyvendintas 100 proc.).

Tarpinstitucinių programų koordinavimas

Neįgaliųjų reikalų departamentas 2009 m. koordinavo 3 tarpinstitucines programas:

1. Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programą (Žin., 2002, Nr. 57-2335) (toliau – Nacionalinė programa):

– 135 priemonių vykdytojai (ministerijos, apskritys, savivaldybės, darbo biržos, neįgaliųjų asociacijos, departamentai ir kt.) įgyvendina 45 priemones.

2. Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007-2011 metų programą (Žin., 2006, Nr. 73-2782) (toliau – Būsto programa):

– būsto programos priemonės įgyvendina 57 savivaldybės, Neįgaliųjų reikalų departamentas, būsto pritaikymo priežiūrą atlieka 3 – jų neįgaliųjų asociacijų atstovai.

3. Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2009-2012 metų programą (Žin., 2009, Nr. 70-2844) (toliau – Gestų programa):

– 19 programos priemonių įgyvendino Švietimo ir mokslo ministerija, 10 apskričių viršininkų administracijų - gestų kalbos vertėjų paslaugas teikia 7 –iose apskrityse veikiantys gestų kalbos vertėjų centrai, 3 –ose apskrities viršininko administracijose dirbantys vertėjai ir 1 neįgaliųjų asociacija.

Vadovaujantis Strateginio planavimo metodikos (toliau – SPM) nuostatomis renkama informacija apie programų priemonių įgyvendinimo būklę iš tarpinstitucinių programų atsakingų vykdytojų. Neįgaliųjų reikalų departamentas kasmet renka informaciją dėl tarpinstitucinių programų priemonių plane numatytų priemonių vykdymo pagal strateginio planavimo metodikos 7 („Informacija apie tarpinstitucinės programos priemonių vykdymą per ataskaitinį laikotarpį“) bei 3 („Informacija apie dalyvavimą tarpinstitucinėje programoje“) priedų lenteles.

Pasibaigus metams už Nacionalinės, Būsto, Gestų programų priemonių įgyvendinimą vykdytojai nurodytais terminais atsiskaito Neįgaliųjų reikalų departamentui.

Neįgaliųjų reikalų departamentas koordinuojančios institucijos informaciją apie tarpinstitucinių programų įgyvendinimą (8 SPM priedas) per ataskaitinį laikotarpį teikia Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai iki kovo 1 d. ar kitais SADM nurodytais terminais.

Iki gruodžio 28 d. renkama informacija apie ateinančiais metais tarpinstitucinėse programose dalyvaujančių institucijų planuojamas skirti lėšas ir priemonės (3 SPM priedas). Informaciją apie tarpinstitucinių programų koordinavimą Neįgaliųjų reikalų departamentas teikia Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai iki sausio 28 d. ar kitais SADM nurodytais terminais (4 SPM priedas).

Renkant bei apibendrinant iš tarpinstitucinių programų vykdytojų surinktą informaciją apie dalyvavimą programos vykdyme, nuolatos išskyla problemos - vykdytojai dažnai negali išskirti Nacionalinės programos priemonių ir jų elementų iš kitų programų, numatytų jų strateginiuose planuose, yra priemonių, kurios skirtos ne tik neįgaliųjų socialinei integracijai, bet yra orientuotos platesnei tikslinei grupei. Didžioji dalis vykdytojų pateikdami informaciją apie planuojamas tarpinstitucinių programų priemones ir jų vykdymą, teigia negalintys pateikti šios informacijos gruodžio mėnesį, kadangi strateginiai planai tvirtinami tik kitų metų sausio – vasario mėnesiais. Todėl informacijos apie programos vykdymą ateinančiais metais daugelis įstaigų negali pateikti laiku arba pateikia netikslius duomenis. Dėl programos vykdytojų gausos bei priemonių neaiškaus priskyrimo Nacionalinės programos vykdymui, surinktą informaciją gana sunku apibendrinti, ja remiantis analizuoti programos įgyvendinimą.

Vykdamas valstybinio audito „Neįgaliųjų socialinė integracija“ rekomendacijų įgyvendinimo plano, patvirtinto socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-393, 1.3 punktą parengtas ir pateiktas Vyriausybei tvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 7 d. nutarimu Nr. 850 patvirtintos Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programos (Žin., 2002, Nr. 57- 2335) ir jos priemonių pakeitimo projektas - patikslinta Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2010-2012 metų programa. Tikimės, kad bus lengviau koordinuoti naujos redakcijos Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2010-2012 metų programos įgyvendinimą, kadangi numatytos konkrečios lėšos priemonių įgyvendinimui ir aiškiai apibrėžta priemonių vykdytojų atskaitomybė.

Departamento direktorė

Genovaitė Paliušienė